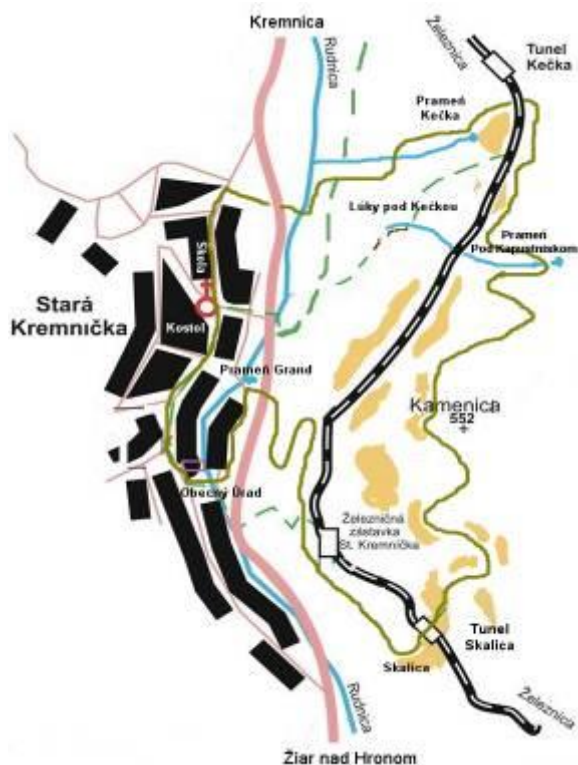

Náučný chodník Kamenica Stará Kremnička

www.nchkamenica.wbl.sk

Vitajte na náučnom chodníku Kamenica !

Na šiestich zastávkach sa oboznámite s históriou obce Stará Kremnička a jej okolia, históriou železničnej trate ŽSR 171 – Slovenský Semmering, prírodnými zaujímavosťami a zažijete jedinečný panoramatický výhľad z vrchu Kamenica. Trasa je mierne náročná, absolvovanie trasy trvá približne 3 hod.

Sprievodca NCH Kamenica – autor František Kovár - 2012

Zastávka č. 1 – Obecný úrad/rázcestie:

HISTÓRIA OBCE A PAMIATKY

N: 48 36 147, G: 18 53 275, NV: 289 mnm

Obec sa nachádza na juhozápade Kremnických vrchov, v časti Jastrabská vrchovina, v údolí Kremnického potoka, južnú hranicu chotára tvorí rieka Hron.

Územie bolo osídlené už v období Veľkomoravskej ríše. Prvá písaná historická pamiatka pochádza z roku 1075, kedy Gejza I. založil vo Svätom Benediku opátstvo, darujúc mu právo usádzať ľudí tak ďaleko, ako chce. Opát vo Sv. Benediktu bol prvým kolonizátorom nášho kraja. Vznik obce je ohraničený rokmi 1290 - 1295 podľa viacerých historických materiálov. Prvá písomná zmienka o Starej Kremničke je z r. 1442, ďalšia je z r. 1487, kedy bol vykonaný súpis urbáru Ostrihomského arcibiskupstva. V r. 1488 bola v obci mýtna stanica.

Obec patrila pod panstvo Svätý Kríž v Ostrihomskom arcibiskupstve Tekovskej župy. Od 1.1.1923 patrila do okresu Kremnica a od roku 1960 do okresu Žiar nad Hronom. Obec bola bránou pri objavovaní kremnického zlata, aj názov mesta Kremnica bol odvodený z názvu našej obce.

V minulosti bola obec svedkom mnohých vojenských záujmov a ťažení. V r. 1449 tiahli obcou Hunyadyho vojská, v r. 1627 ohrozovali obec Turecké vojská, v r. 1605 tu rabovalo vojsko Štefana Bocskaya, obec zasiahla bitka pri Jalnej, kde bojovali vojska Gabriela Betlena s cisárskymi vojskami, v r. 1848 - 49 sa cez obec presúvali vojska Arthura Görgela, v roku 1919 bojovala v okolí Československá armáda proti maďarskej Červenej armáde. Na jeseň roku 1944 to boli boje počas SNP.

V roku 1674 bol postavený prvý kostol Rozoslania apoštolov, ktorý bol zničený požiarom v r. 1888. Na jeho mieste bol postavený v r. 1890 nový kostol zasvätený Sv. Imrichovi. Od svojho vzniku až do r. 1776 patrila obec pod Ostrihomské arcibiskupstvo, potom bola začlenená pod novozriadené Banskobystrické biskupstvo.

Školská výučba začala v roku 1852, vyučovalo v súkromných domoch. Prvá škola bola postavená v roku

1862, zhorela pri požiaru dňa 29.5.1931, nová budova školy bola postavená v r. 1933 a po viacerých úpravách slúži svojmu účelu dodnes. Materská škola vznikla v r. 1973. V r. 2009 boli ZŠ a MŠ spojené

a sídli v budove školy.

Pamiatky:

Pri dome č. 112 sa nachádza NKP Vetracia šachta dedičnej (Ferdinaddovej) štôlne vedúcej z Kremnice s vyústením pri rieke Hron. Komín bol postavený v roku 1842, výška je 7 m a priemer 2 m.

Kostol Svätého Imricha, bol postavený a vysvätený v roku 1890.

V r. 1969 bol vybudovaný pamätník obetiam II. svet. vojny a SNP. V roku 2004 pri príležitosti 60. výročia SNP

príbudla na ňom mramorová tabuľa s menami obetí II. svetovej vojny a so spomienkou na 25 obetí I. svet. vojny.

Železničná

stanica Stará Kremnička postavená v roku 1872. Dnes už opustené, chátrajúce a rozpadajúce sa budovy. Budovu v zradu zbúrali v r. 2011 ŽSR, druhú budovu má záujem zachrániť OZ KAMENICA.

Zastávka č. 2 - škola:

ROZVOJ OBCE A ZAUJÍMAVOSTI

Pivovar zaznamenaný v r.1715. Mlyn pracoval od roku 1715 do roku 1955. Kamenárstvo bolo v rokoch 1726 až 1964 (od r. 1964 začali s priemyselnou ťažbou a drvením kameňa Rudné bane Kremnica). Kováčstvo v obci bolo od r. 1840, kedy bola postavená prvá vyhňa až do r. 1975. Tehelňa na Pekárni pracovala od r. 1929, s malými prestávkami až do r. 1956. Píla bola postavená na začiatku 20. storočia a pokračuje dodnes súkromnou firmou. V rokoch 1939 – 41 prebehla elektrifikácia obce. V r. 1945 bolo postavené futbalové ihrisko Na Pažitkách, v roku 1951 bolo postavené nové ihrisko v lokalite Kúty. V r. 1951 bol zavedený miestny rozhlas (do r. 1951 v obci pôsobil obecný kižbier - bubeník a obecný sluha), verejné osvetlenie a regulácia potoka tečúceho cez obec (dnes skrytý pod parkom). Dňa 24. 5. 1954 bol otvorený kultúrny dom. Dňa 22. 9. 1957 bolo založené JRD. V r. 1958 postavený obchod Jednota. V r. 1963 – 69 sa uskutočnila stavba cesty Žiar n./H.- Kremnica vedľa obce. Stavba

vodovodu (1969 - 73), stavba materskej školy (1970 - 72), vybudovanie parku (1973), stavba domu smútku (1974 - 75), stavba fontány pred kostolom v parku (1977), stavba telocvičnice, šatní, soc. zariadení, školského klubu a bytu v objekte školy (1981 - 86). V r. 1988 bol vybudovaný prameň Grand. Dňa 17.12.1991 dokončená plynofikácia obce. V rokoch 1992 - 1997 vybudovanie

televízneho káblového rozvodu, vybudovanie ČOV Záhrady a kanalizačného zberača. V r. 2010 bola vybudovaná oddychová zóna Kotlište.

Zastávka č. 3 – prameň Kečka: 2. SVETOVÁ VOJNA A SNP

N: 48 36 683, G: 18 54 001, NV: 350 mmm

Nemci obsadili obec 5.10.1944 útokom od obce Lutilla. Do nemeckej armády boli odvedení 6 občania, z nich niektorí dezertovali do ČA. Do bojov SNP sa zapojilo 110 občanov, traja s konskými poňami. Väčšina z nich bola zajatá Nemcami v priestore Sliach - Králiky - Jastrabá. Dňa 1.11.1944 vliekli Nemci zajatcov cez našu obec do koncentračných táborov, traja naši občania ušli. Na železničnej trati nad obcou, pri tuneli Kečka bol prvýkrát nasadený do bojov v SNP pancierový vlak IPV - Štefánik. (V roku

2009 pri príležitosti 65. výročia SNP bola pri tuneli Kečka umiestnená pamätná tabuľa). V bojoch o obec padlo 27 vojakov a partizánov. Počas vojny, po vojne a aj následkom americkej bojovej činnosti zomrelo 10 našich občanov. V obci dopadom mín boli spôsobené hmotné škody a vznikol požiar. Na konci vojny Nemci zničili trať a tunely až po Kremnicu. **Obec bola oslobodená 31.3.1945**, keď Červená armáda vstúpila do obce zo všetkých strán.

Zastávka č. 4 – prameň Pod Kapustnískom: FAUNA A FLÓRA

N: 48 36 426, G: 18 54 004, NV: 390 mmm

Z fauny dominuje najmä drozd čviktavý, drozd čierny, pinka obyčajná, slávik obyčajný, ale aj vzácne druhy ako

lesná,

myšiak hôrny, sova obyčajná, jastrab krahulec, orol skalný. Ojedinelý je výskyt medveďa hnedého, vlka a rysa ostrovida. Z ostatných

druhov je to salamandra škvrnitá, jašterica, fúzač alpský, roháč obecný, diviak, srnčia zver, veverička, kuna

Zastávka č. 5 – vrchol Kamenice:

GEOLÓGIA / VÝHLIADKA

N: 48 36 426, G: 18 54 004, NV: 390 mmm

Z geologického hľadiska je okolie Starej Kremničky pestré. Nachádza sa tu využiteľná hornina travertín a limnokvarcity z ktorých sa vyrábali mlynské kamene, v blízkom okolí sa ťaží aj dnes využívaný bentonit. V hlbokých zárezoch železnice dobre vidieť skladbu hornín. Na hornej strane tunela Kečka, je z hľadiska geológie jeden z najkrajších úsekov, ktorý tvorí kontakt tufo s ryolitom.

Vrchol Kamenice poskytuje jedinečnú panoramatickú vyhlíadku v Žiarskom regióne. Na severe je možno vidieť vysielac Suchá hora, Kremnicu, Nevoľné, kostol Jána Krstiteľa na strede Európy, dolinu Kremnického potoka, Jastrabskú skalú, Jastrabskú vrchovinu. Ako na dlani máte celú Žiarsku kotlinu, z mestom Žiar nad Hronom a okolitými obcami, za ktorou sa vypína pohorie Vtáčnik. Z južnej strany sú to Štiavnické vrchy s pohľadom na hrad Šášov.

Zastávka č. 6 - žel. stanica Stará Kremnička:

SLOVENSKÝ SEMMERING

N: 48 36 018, G: 18 53 008, NV: 345 mmm

Železničná trať ŽSR 171 Zvolen - Diviaky (Vrútky)

Trať Zvolen - Kremnica - Diviaky bola postavená v rokoch 1870 - 1872, ako súčasť Uhorskej severnej železnice, spájajúcej Budapešť s Vrútkami na Košicko - bohumínskej

železnici. Stavba trate bola technicky veľmi náročná, hlavne prechod cez Kremnicu, ktorý v tej dobe patril medzi odvážne projekty železničného staviteľstva. Náročnosť výstavby dokumentuje úsek od Hronskej Dúbravy po Kremnické Bane, kde na úseku 35 km prekonáva výškový rozdiel 512 m, čo predstavuje stúpanie až 16 ‰ a tak isto klesá (16 ‰) z Kremnických Baní do údolia Turca. Trať sa prediera cez Kremnické vrchy, pridŕžajúc sa úpätí, množstvom tunelov a dlhých násypov a zárezov. Pre maximálne zníženie nákladov na stavbe bola vylúčená stavba mostov a viaduktov.

V roku 1871 na stavbe trate pracovalo pod vedením vrchného inžiniera Richarda Brechtleho denne 6000 až 7000 robotníkov. Boli prevažne z južného Tyrolska, Kraňska a severného Talianska, ďalej aj Česi, Moraváci, Bulhari a Rumuni. Z domácich obyvateľov sa na stavbe zúčastnilo iba malé percento, zvyčajne iba ako furmani pri odvoze a dovoze materiálu na kratšie vzdialenosti a ako pomocní robotníci. **Trať bola odovzdaná do užívania 12. 9. 1872.** Prvý osobný vlak bol z Vrútok vypravený 12. augusta o 1:18 hod. Opačne bol z Budapešti vypravený vlak 11. augusta o 23:00 hod..

Na trati bolo pôvodne postavených 10 tunelov, v neskoršom období boli 2 skalné zárezy preklenuté liatym betónom a jeden tunel predĺžený o galériu. **Trať má v rámci Slovenska aj niekoľko naj.** Najhlbší zárez, ktorý je neďaleko stanice smerom k tunelu Kečka, najkratší jednokoľajný tunel (Turček) - 37,70 m, ktorý je postavený v klesaní 16 ‰, v ostrom ľavotočivom oblúku. Jediná galéria pri tuneli Sohler (galériový tunel, ako ochrana pred zosunom kamenia a snehu), medzi žst. Kremnica a žst. Kremnické Bane. **Dr. G. K. Zechenter - Laskomerský** pre túto trať spracoval geologickú mapu "Geologický opis železničnej čiar od Jalnej po Štubňu". Sám osobne celú lokalitu preštudoval (zozbieral horniny) a vytvoril prvú geologickú mapu v slovenskom jazyku.

Tragická udalosť na stanici sa stala dňa 26.12.1944, keď vlak naložený muníciou (37 vagonov) a asi 400 vojakov nemeckej armády, sa rútil z Kremnických Baní neovládateľný (nefunkčné brzdy) dolu traťou, na stanici v Starej Kremničke, bol nasmerovaný na slepú koľaj, kde narazil do zábrany. Následkom nárazu vlaku nastal obrovský výbuch, 20 - 30 vagonov sa kotúlalo zo stanice dole svahom za neustálych detonácií trvajúcich 3 až 4 hodiny, pritom zahynulo takmer 400 nemeckých vojakov a dôstojníkov.

Trať pre svoj horský charakter a krásu prírody ktorou prechádza, hlavne v úseku Hronska Dúbrava - Kremnické Bane, sa nazýva Slovenský Semmering.